

v Hradci Králové, 4. dubna 2017

Oponentský posudek disertační práce

Tatiana Belkina, MSc.: Non-prescribed antibiotic use in some developing countries and its association with drug resistance

K posouzení byla předložena disertační práce jako svázaný spis o 99 stranách textu (teoretická část, cíle práce, výsledky disertační práce a závěry) doplněný odpovídajícími tabulkami a grafy. Přílohy tvořil dotazník „Use of antibiotics by pharmacy employees“ a 4 originální publikace s IF, které prezentují dosažené výsledky disertační práce doktorandky (více než 85 % výsledků).

Zaměření disertační práce je vysoce aktuální. Je plně v souladu s celosvětovým nárůstem antibiotické rezistence deklarovaným WHO (2014) jako zásadní příčinou selhávání antibiotik v terapeutické praxi. Jde o celosvětovou výzvu k řešení narůstání multirezistence, především u infekcí s vysokou incidencí a specifickou smrtností.

Autorka v dostatečném rozsahu v literárním přehledu prezentovala aktuálnost řešené problematiky. Zaměřila se především na infekční onemocnění s nejvyšším epidemiologickým dopadem na populační úrovni: na tuberkulózu, HIV/AIDS a malárii.

Cíle disertační práce jsou jasně formulovány do farmako-demografických studií některých faktorů nekontrolovaného užívání antibiotik v rozvojových zemích s nízkou úrovní antibiotické politiky a její kontroly.

- Sledování znalostí o antibioticích a způsobu, jakým jsou antibiotika používána ve třech asijských zemích a analýza důvodů, které vedou k samoléčbě antibiotiky
- Vliv samoléčby na prodloužení stanovení pracovní diagnózy onemocnění *Mycobacterium tuberculosis* u respondentů v Uzbekistánu
- Zhodnocení významu základních znalostí o účinku antibiotik a vliv některých dalších faktorů (pohlaví a věk) na samoléčbu antibiotiky v Saudské Arábii
- Pilotní průřezová studie zdravotnických pracovníků – lékárníků a jejich přístup k užívání antibiotik a vztah k samoléčbě v Petrohradu

Forma řešení uvedené problematiky odpovídá cílům práce. Anonymní data byla získána vyhodnocením dotazníků od souboru respondentů (1 310 dotazníků). Otázky v dotazníku byly pokládány odpovídajícím způsobem.

Průřezové studie dospělých respondentů (učitelů) byly provedeny ve velkých městech v Jemenu, Saudské Arábii a Uzbekistánu. Plně odpovídají užívaným metodám v průřezových studiích ve farmako-demografickém a farmako-epidemiologickém výzkumu problematiky rezistence na antibiotika.

Dominantní část disertační práce tvoří prezentované výsledky:

- Byly identifikovány některé socio-demografické faktory, které korelovaly s volným nekontrolovaným užíváním antibiotik bez preskripce (v Saudské Arábii 48 %, v Uzbekistánu a Jemenu až 78%) – přímý nákup v lékárně. Respondenti mají nedostatečné znalosti a povědomí o správném užívání antibiotik.
- V Uzbekistánu bylo provedeno šetření 538 osob ke stanovení prodlení diagnózy od prvních symptomů (kašel) do zahájení léčby antituberkulotiky – až 50 dnů. Předchozí samoléčba antibiotiky byla zaznamenána ve 43 % případů.
- Analýza znalostí o antibioticích a přístup respondentů k jejich užívání v Saudské Arábii (dotazníková metoda - 1 310 respondentů). Nákup antibiotik přímo v lékárně – 71 %, ukončení užívání při zlepšení zdravotního stavu, nespotřebovaná antibiotika byla užívána k dalšímu užití, 62 % respondentů souhlasí s dostupností antibiotik pouze s preskripcí lékaře. Významné korelace – mezi zásobami ATB, znalostmi, přístupem k léčbě a dosaženým vzděláním respondentů.
- Analýza dat získaných u veřejných lékárníků v Petrohradu – 316 lékárníků vyplnilo dotazník. 72,8 % deklarovalo zkušenost se samoléčbou antibiotiky. Korelace s věkem, vzděláním, zkušenostmi.

Diskusní poznámky

1. Jaká je strategie očkování proti tuberkulóze v Uzbekistánu? Došlo v poslední době k poklesu incidence a prevalence TBC? Jaká je v zemi vývojová tendence TBC?
2. Využití tuberkulínového testu (PPD) při epidemiologickém šetření v ohnisku nákazy TBC.
3. Účastnili jste se v rámci realizace výsledků farmako-demografické studie k využívání ATB organizace a provedení edukativní akce?
4. Ve včasné diagnostice TBC hrají významnou roli elementární znalosti o základních příznacích TBC a subjektivní rozhodnutí respondenta k návštěvě praktického lékaře či specializovaného centra diagnostiky a léčby TBC. V této souvislosti by bylo vhodné posoudit nejen sociálně demografické znalosti, ale i znalosti respondenta o „zdroji nákazy“ (školní komunita, rodina, odloučené skupiny, izolované komunity, nápravná zařízení aj.). Výsledky cílenější epidemiologické surveillance o zdroji nákazy by přinesly vyšší vypovídající hodnotu.
5. Jaká je všeobecná znalost příznaků TBC (kašel, horečka, hubnutí, noční poty aj.) v asijských republikách současné Ruské federace?

Závěr

Předložená disertační práce má odpovídající strukturu a dobrou vědeckou úroveň. Vychází z dlouhodobé koncepce pracoviště a pracovní skupiny profesora RNDr. Jiřího Vlčka, CSc., která je zaměřena na studium problematiky farmako-ekonomiky a farmako-demografického výzkumu antibiotik. Zvolené téma je společensky aktuální, v duchu světového trendu WHO, který je zaměřen na racionální farmako-terapii, používání antibiotik a chemoterapeutik v praxi (WHO/UN 27. 2. 2017) u nemocí s nejvyšší incidencí, specifickou smrtností.

Doktorandka má bohatou publikační aktivitu doloženou v příloze (4 publikace s IF a 10 odborných prezentací na různých úrovních bezprostředně se vztahujících k řešenému tématu). Použitý metodický postup průřezové studie odpovídá současnému stavu poznání problematiky a svědčí o dobré profesionální i odborné úrovni doktorandky.

Vytyčené cíle disertační práce byly splněny. Diskusní poznámky jsou spíše připomínkami k pokračování řešení problematiky na vyšší úrovni se zaměřením na epidemiologickou surveillance a léčbu infekcí s epidemiologicky závažnou multirezistencí a vysokou specifickou smrtností.

Disertační práce doktorky Tatiány Belkiny, MSc splňuje požadavky kladené na disertační práce doktorského studia a splňuje podmínky uvedené v § 47, ods. 4 Zákona o vysokých školách. Studentka prokázala způsobilost k samostatné vědecké práci. Doporučuji, aby práce byla přijata jako podklad k dalšímu jednání na Farmaceutické fakultě UK k udělení vědecké hodnosti Ph.D.

prof. MUDr. Miroslav Šplíno, DrSc.

